

Nr 122.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1931 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

Uti den till riksdagen den 3 januari 1931 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1931/1932 har Kungl. Maj:t *ej mindre*, under återopande av det vid propositionen under rubrik: »Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor. 4. Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst» fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst för budgetåret 1931/1932 beräkna extra förslagsanslag under följande huvudtitlar med nedan angivna belopp, nämligen

under andra	huvudtiteln	65,000	kronor
» tredje	»	15,000	»
» fjärde	»	250,000	»
» femte	»	140,000	»
» sjätte	»	25,000	»
» sjunde	»	225,000	»
» åttonde	»	150,000	»
» nionde	»	60,000	»
» tionde	»	70,000	»

eller tillhopa 1,000,000 kronor,

än även under åttonde huvudtiteln (punkt 315 av det vid statsverkspropositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen att *dels* besluta, att under budgetåret 1931/1932 må, utöver tillfällig löneförbättring, utgå provisorisk avlösningsförbättring till lärare vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminarier, statens skolköksseminarium och hushållsskola, statens folkskoleseminarier, de tekniska läroverken, statens småskoleseminarier, sjökrigsskolan och navigationsskolorna ävensom till statens folkskolinspektörer

och nomadskolinspektören allt enligt samma grunder, som föreskrivits för budgetåret 1930/1931; *dels ock* till provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av 227,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 20 februari 1931 till riksdagen avlåten proposition, nr 125, som hänvisats till statsutskottets förberedande handläggning i de delar, som icke beröra befattningshavare under jordbruksdepartementet och pensions- och indragningsstaterna, under åberopande av bilagt statsrådsprotokoll över finansärenden för sistnämnda dag, — med återkallande av det i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 315, gjorda anslagsäskandet, avseende provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl., — föreslagit riksdagen

dels besluta

att provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst må under budgetåret 1931/1932 utgå i enlighet med av departementschefen föreslagna grunder;

att Kungl. Maj:t må äga utfärda de närmare föreskrifter, vilka för sagda dyrortstilläggs åtnjutande böra lämnas; samt

att, enligt vad av departementschefen i statsrådsprotokollet anförts, till viss lärarpersonal må under budgetåret 1931/1932 utgå förhöjd provisorisk avlöningsförbättring;

dels anvisa

ej mindre till provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst för budgetåret 1931/1932 såsom extra förslagsanslag

under andra	huvudtiteln	kronor	65,000
» tredje	»	»	17,000
» fjärde	»	»	250,000
» femte	»	»	140,000
» sjätte	»	»	25,000
» sjunde	»	»	200,000
» åttonde	»	»	80,000
» nionde	»	»	60,000
» tionde	»	»	45,000

än även under åttonde huvudtiteln till provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl., i stället för det i statsverkspropositionen äskade anslaget, ett extra förslagsanslag av 290,000 kronor;

dels ock besluta, att utgifterna för det provisoriska dyrortstillägget skola avföras:

vid de affärsdrivande verken, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, stuteriöverstyrelsen, patent- och registreringsverket, försäk-

ringsinspektionen och statens pensionsanstalt å de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas,

beträffande vägingenjörer och biträdande vägingenjörer å statens automobilskattemedelsfond samt

i fråga om andra befattningshavare å de anslag i riksstaten, som äro avsedda för provisoriskt dyrortstillägg.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hava väckts följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 226, av herr *A. Forslund* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 376, av herrar *E. Eriksson* i Stockholm och *E. Hage*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen, i händelse av bifall till i proposition nr 125 föreslaget provisoriskt dyrortstillägg, måtte besluta, att detta dyrortstillägg må utgå till samtliga befattningshavare i statens tjänst, stationerade i, eller å ort eller station tillhörande Luleå stad och Stockholms stad, ävensom vid Karlberg, Tomtebodå, Hagalund, Hagalund övre och Ulriksdal;

dels en inom andra kammaren av herrar *C. Lovén* och *C. W. O. Höglund* i Göteborg väckt motion, nr 368, i vilken yrkats, att riksdagen måtte besluta, att den nya dyrortsgrupperingen skall hava retroaktiv verkan för de orter som blivit uppflyttade och anses ha trätt i kraft fr. o. m. den 1 januari 1931;

dels en inom andra kammaren av herr *E. Andersson* i Stockholm m. fl. väckt motion, nr 377, i vilken hemställts, att riksdagen må besluta, att befattningshavare placerad på orter, vilka i dyrortshänseende ligga över 1,290, utöver lön, dyrtidstillägg och det provisoriska tillägg som föreslagits i motion nr 252 i andra kammaren, erhålla ett dyrortstillägg med följande belopp:

Löneklass:		kronor	
1—8	240	
9	»	234
10	»	228
11	»	216
12	»	204
13	»	192
14	»	180
15	»	168
16	»	156;

dels en inom andra kammaren av herr *N. Holmström* väckt motion, nr 385, däri yrkats, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125 måtte besluta, att provisoriskt dyrortstillägg skall utgå jämväl till

sådan befattningshavare med arvode, vilkens dagliga tjänstgöringstid helt tages i anspråk för arvodesbefattningen;

dels ock en inom andra kammaren av herr *H. Bäcklund* väckt motion, nr 386, i vilken hemställts, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärders vidtagande för att få ett bättre och likvärdigare tillvägagångssätt vid utrönandet av de olika orternas dyrhetsläge i förhållande till varandra, och att alla handlingar, som ligga till grund för orternas placering i dyrortshänseende, göras offentliga.

Jämväl förevarande motioner hava remitterats till statsutskottet i vad de ankomma på statsutskottets handläggning.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sina framställningar får utskottet hänvisa till motionerna.

Med stöd av § 46 riksdagsordningen har utskottet från socialstyrelsen och järnvägsstyrelsen inhämtat yttranden över herr Forslunds m. fl. samt herrar E. Erikssons i Stockholm och E. Hages motioner I: 226 och II: 376. (Bil. A och B).

Departementschefen yttrar, att syftet med ortsgupperingen är att åtminstone delvis kompensera tjänstemännen å dyrare ort för de högre levnadskostnaderna därstädes. Redan från början hava därvid tjänstemännen å de dyraste orterna på grund av löneplanens begränsade spännvidd kommit att intaga en i viss mån missgynnad ställning. Detta förhållande har de senare åren ytterligare accentuerats. Av socialstyrelsens undersökningar framgår nämligen, att skillnaden i levnadskostnader mellan de billigaste och de dyraste orterna blivit alltmera utpräglad. För att såsom exempel taga den mest framträdande dyrorten, Stockholm, var indexläget för denna stad

vid levnadskostnadsundersökningen 1919—1920	ungefär	1,250
»	»	1,325
»	»	1,350.

I anslutning härtill anför departementschefen vidare:

»Såsom synes har Stockholm på tio år stigit 100 enheter å indexskalan, varför tillräckliga skäl skulle föreligga för uppflyttning av huvudstaden i en högre dyrortsgrupp än G, om en sådan finnes. Vad som främst bidragit till att pressa upp levnadskostnaderna i Stockholm har varit den kraftiga stegring, som bostadshyrorna undergått. Men även vissa andra orter inom G-gruppen ligga numera så högt, att de med fog skulle kunna hänföras till en högre dyrortsgrupp.

Med hänsyn till nyss påpekade, betydande ökning i avståndet mellan levnadskostnaderna å billigaste och dyraste orter inom landet synes det vara med rättvisa och billighet överensstämmande att bereda statstjänstemännen å de dyraste orterna någon compensation för den i lönehänseende oförmånliga ställning, i vilken de blivit försatta genom löneplanens otill-

räckliga spännvidd. I avvaktan på den omarbetning av gällande avlöningsförfattningar, som förutsatts skola komma till stånd i samband med dyrtidstilläggens inarbetande i de fasta lönerna, torde detta lämpligast kunna ske i form av ett provisoriskt dyrortstillägg. Ett villkor för en sådan anordning, som förutsättes bliva av rent tillfällig natur, måste vara, att den ej i något avseende får verka prejudicerande för framtiden.»

Under hänvisning till vad sålunda anförts, finner departementschefen, att provisoriskt dyrortstillägg bör utgå å orter, vilka vid socialstyrelsens ortsundersökning betecknats med indextal överstigande 1,290 och som med hänsyn härtill kunna sägas vara berättigade till högre placering än i ortsgrupp G. Hit äro att hänföra Stockholms stad (med undantag av Fagersjö, Södertörns villastad och Älvsjö) och förorterna Karlberg och Tomtebodan utanför Stockholm samt vidare Luleå stad (med undantag av Karlsvik, Karlshäll och Notviken) ävensom slutligen Kiruna municipal- och gruvsamhällen i Jukkasjärvi socken.

Enligt löneplanen för ordinarie tjänstemän vid kommunikationsverken, vilken överensstämmer med avdelning B av löneplanen för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle det provisoriska dyrortstillägget, exklusive dyrtidstillägg, komma att utgå med följande belopp:

Löneklass	Kronor	Löneklass	Kronor	Löneklass	Kronor
1	66	12	132	23	222
2	72	13	138	24	228
3	78	14	144	25	234
4	84	15	150	26	240
5	90	16	156	27	240
6	96	17	162	28	240
7	102	18	174	29	240
8	108	19	186	30	240
9	114	20	198	31	240
10	120	21	210	32	240
11	126	22	216	33	240

Beträffande befattningshavare, tillhörande löneklasserna A 1—A 4 i allmänna civilförvaltningens avlöningsreglemente samt befattningshavare, som enligt reglementet åtnjuta arvode, ävensom statsråd, justitieråd, regeringsråd och landshövdingar framhåller departementschefen följande.

»Utöver nu angivna trettiofyra löneklasser, motsvarande lönegraderna B 1—B 30, innehåller avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, under en särskild avdelning av löneplanen ytterligare fyra löneklasser, A 1—A 4, avsedda för tjänstemän i chefs- eller därmed jämförlig ställning. I betraktande av den relativt mindre betydelse, som ett lönetillägg av nu ifrågasatt storleksordning får anses hava för de högst avlönade tjänstemännen, och då en utsträckning av dyrortstillägget också till dessa

tjänstemannagrupper skulle medföra ur löneteknisk synpunkt betänkliga konsekvenser, har jag stannat för den uppfattningen, att provisoriskt dyrortstillägg icke bör utgå vare sig till de enligt A-planen avlönade chefs-tjänstemännen eller till de genom förordnande på viss tid eller tills vidare tillsatta ordinarie tjänstemän, vilka avlönas medelst särskilda arvoden, såsom vissa generaldirektörer, statssekreterare och expeditiönschefer, byråchefer för lagärenden m. fl. Vid sådant förhållande bör naturligen dyrortstillägg ej heller ifrågakomma beträffande statsråd eller för justitieråd, regeringsråd och landshövdingar. Jag vill understryka, att den åtskillnad, vilken sålunda göres mellan dessa befattningshavare och sådana inom B-planen, icke är av principiell natur och följaktligen, lika litet som anordningen med provisoriska dyrortstillägg i övrigt, får anses prejudicerande för lönespörsmålets fortsatta behandling.

Enligt de av departementschefen angivna grunderna skulle dyrortstillägget, inberäknat dyrtidstillägg efter nu gällande procenttal (12), för helt år räknat, belöpa till:

för befattningshavare i 5:e lönegraden — expeditiönsvakt, brevbärrare, stationskarl, banvakt — lägst 102 kronor och högst 126 kronor;

för befattningshavare i 7:e lönegraden — förste expeditiönsvakt, kansli-biträde, reparatör — lägst 114 kronor och högst 150 kronor;

för befattningshavare i 12:e lönegraden — tullkontorist, linjeförman, lokomotivförare — lägst 156 kronor och högst 180 kronor;

för befattningshavare i 15:e lönegraden — postassistent, telegraf-assistent, stationsskrivare, ritare — lägst 174 kronor och högst 210 kronor;

för befattningshavare i 21:a lönegraden — andre kanslisekreterare, notarie, aktuarie — lägst 234 kronor och högst 252 kronor.

Från och med 26:e löneklassen skulle, såsom nyss angivits, det provisoriska dyrortstillägget, oberäknat dyrtidstillägg, utgå med 240 kronor i alla löneklasser. Dyrtidstillägget å detta belopp utgör för närvarande 28 kronor. Bestämmelsen om dyrtidstilläggens maximering vid ett inkomstläge av 800 kronor i månaden skulle emellertid medföra, att dyrtidstillägg endast komme att utgå å en mindre del av dyrortstillägget i 28:e löneklassen och icke alls å dyrortstilläggen i högre löneklasser.

Vid försvarsväsendet skulle dyrortstillägget efter samma beräkningsmetoder utgöra:

för sergeant lägst 114 kronor och högst 162 kronor;

för löjtnant lägst 168 kronor och högst 210 kronor;

för kaptan lägst 234 kronor och högst 264 kronor o. s. v.

Även de nyreglerade verkens *icke-ordinarie personal* skulle enligt departementschefen i viss omfattning göras berättigad till provisoriskt dyrortstillägg.

Till motivering härför anföres följande.

I första hand komma här i betraktande de icke-ordinarie befattningshavare, vilkas avlöning utgår enligt löneklass i den för ordinarie tjänstemän vid vederbörande verk gällande löneplanen, ehuru deras tjänster icke blivit uppförda å ordinarie stat. Ifrågavarande tjänstemän, av vilka

flertalet torde utgöras av s. k. befattningshavare å extra stat, böra givetvis även erhålla den särskilda dyrortskompensation, som är avsedd att beredas de ordinarie tjänstemän, med vilka de närmast äro likställda.

Huvudgruppen bland icke-ordinarie befattningshavare omfattar de extra ordinarie tjänstemännen. Enligt de av Kungl. Maj:t utfärdade avlöningsbestämmelserna för icke-ordinarie befattningshavare vid olika nyreglerade förvaltningsområden gäller för de extra ordinarie tjänstemännen i huvudsak samma lönesystem som för de ordinarie. Lönen utgår enligt fastställd löneplan med lönegruppering efter dyrort (utom vid domänverkets lokalförvaltning). Alla skäl synas mig därför tala för att även extra ordinarie tjänstemän inom de förvaltningsgrenar, vid vilka provisoriskt dyrortstillägg medgivits för ordinarie personal, komma i åtnjutande av dylikt lönetillägg. Enär den officiella terminologin i fråga om olika slag av icke-ordinarie befattningshavare ännu icke vunnit fast burkskap, utan termen »extra ordinarie tjänstemän» ofta användes för att beteckna även vissa s. k. extra befattningshavare, torde för undvikande av oklarhet böra uttryckligen angivas, att provisoriskt dyrortstillägg är avsett att komma endast sådana extra ordinarie tjänstemän till del, som åtnjuta lön enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan. Under dessa förutsättningar bör dyrortstillägg utgå jämväl till amanuenser med s. k. halvtidstjänstgöring, givetvis med ett i förhållande till den kortare tjänstgöringen reducerat belopp.

Beträffande övriga kategorier av icke-ordinarie befattningshavare vid de nyreglerade förvaltningsgrenarna synes icke provisoriskt dyrortstillägg böra ifrågakomma. De växlande grunder, efter vilka avlöningen utgår, skulle i allmänhet ej erbjuda tillräckliga hållpunkter för bestämmande av storleken av ett dylikt tillägg. Särskilt gäller detta icke-ordinarie befattningshavare, som åtnjuta arvode, enär arvoden i regel utmätts utan den hänsyn till dyrortsförhållanden, som fått sitt uttryck i lönerns differentiering efter olika ortsgupper. För ett stort antal arvodesbefattningar gäller dessutom, att arbetstiden icke står i bestämt förhållande till den för ordinarie personal fastställda, vilket i sin tur ytterligare försvårar en jämförelse.

Från 1925 års tillfälliga officerskommitté, vissa pensionerade m. fl. officerare vid armén med tjänstgöring i Stockholm samt svenska underofficersförbundet hava till Kungl. Maj:t ingivits framställningar om att även pensionerade officerare och underofficerare i arvodesbefattningar måtte inbegripas bland de befattningshavare i statens tjänst, vilka äro avsedda att komma i åtnjutande av provisoriskt dyrortstillägg. Med hänsyn till den allmänna ståndpunkt jag funnit mig böra intaga med avseende å arvodesbefattningar kan jag icke tillstyrka bifall till dessa framställningar.

Det torde knappast heller finnas tillräcklig anledning att bereda aspiranter och extra tjänstemän sådant provisoriskt lönetillskott, som ansetts böra komma den mera fast anställda personalen till del. I den mån verken själva bestämt storleken av ersättningsbeloppen för den extra personalen, lära de vara oförhindrade att, där så kan befinnas av omständigheterna påkallat, inom ramen av tillgängliga medel bereda samma personal en mot det provisoriska dyrortstillägget svarande avlöningsförbättring.

Nu utgående provisorisk avlöningsförbättring vid undervisningsväsendet skulle enligt propositionen å orter med indextal överstigande 1,290 höjas på följande sätt:

för manliga lektorer och adjunkter samt övriga befattningshavare, som nu åtnjuta avlöningsförbättring med 300 kronor, till	kronor	500
för kvinnliga lektorer och adjunkter samt övriga befattningshavare, som nu åtnjuta avlöningsförbättring med 240 kronor, till	»	400
för övningsskollärare, extra och vikarierande ämneslärare samt övriga befattningshavare, som nu åtnjuta avlöningsförbättring med 180 kronor, till	»	300
för lärare i övningsämne samt övriga befattningshavare, som nu åtnjuta avlöningsförbättring med 120 kronor, till	»	200
allt under i övrigt oförändrade villkor.		

Kostnaderna för det provisoriska dyrortstillägget hava av departementschefen beräknats på sätt framgår av nedanstående sammanställning, utvisande i avrundade tal kostnadernas fördelning å riksstatens huvudtitlar samt å de olika affärsdrivande verken.

	Ordinarie personal Kronor	Icke-ordinarie personal Kronor	Summa Kronor
Andra huvudtiteln	53,000	12,000	65,000
Tredje »	10,500	6,500	17,000
Fjärde »	215,000	35,000	250,000
Femte »	75,000	65,000	140,000
Sjätte »	12,000	13,000	25,000
Sjunde »	165,000	35,000	200,000
Attonde »	60,000	20,000	80,000
Nionde »	45,000	15,000	60,000
Tionde »	35,000	10,000	45,000
Säger för andra—tionde huvudtitlarna	670,500	211,500	882,000
	Ordinarie personal Kronor	Icke-ordinarie personal Kronor	Summa Kronor
Postverket	223,000	32,000	255,000
Telegrafverket	202,000	23,000	225,000
Statens järnvägar	425,000	25,000	450,000
Statens vattenfallsverk	25,000	—	25,000
Domänverket	11,000	10,000	21,000
Säger för affärsverken	886,000	90,000	976,000.

I anslutning härtill har departementschefen anfört följande.

I sammanställningen äro icke medräknade kostnaderna för provisoriskt dyrortstillägg åt befattningshavare vid bank- och fondinspektionen, spar-

banksinspektionen, stuteriöverstyrelsen, patent- och registreringsverket, försäkringsinspektionen och statens pensionsanstalt samt åt vägingenjörer och biträdande vägingenjörer. Dessa kostnader, som beräknats till sammanlagt omkring 30,000 kronor, torde bära utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas, och sålunda icke belasta något särskilt för dyrortstillägg uppfört anslag å riksstaten.

Vidkommande därefter kostnaderna för en förhöjning av den provisoriska avlöningsförbättringen åt viss lärarpersonal hava dessa beräknats uppgå till 63,000 kronor. Med detta belopp bör det nyssnämnda i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 315, äskade extra förslagsanslaget av 227,000 kronor till provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. ökas, och sålunda anslaget i fråga uppföras i riksstaten med 290,000 kronor. Erinras må, att kostnaderna för provisorisk avlöningsförbättring åt lektor vid sjökrigsskolan och lärare vid navigationsskola bestridas från anslag under fjärde respektive tionde huvudtitlarna.

Utskottets
yttrande.

På de skäl, som av departementschefen anförts till stöd för tilldelningen av ett provisoriskt ortstillägg till Stockholm, Luleå och vissa andra orter med högt uppdrivna levnadsomkostnader, får utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

I avseende å de av herr Bäcklund motionsvis anförda synpunkterna om dyrorternas gruppering får utskottet anföra följande. Det skall ej förnekas, att sättet för utrönande av olika orters dyrhet — liksom ock bestämmandet av den allmänna levnadsomkostnadsindexen — kan vara behäftat med brister. Socialstyrelsen har nämligen härvid att i stor utsträckning lita till en del lokala ombud och deras mer eller mindre subjektiva omdömen om prisläget på de olika orterna. Förevarande fråga har emellertid uppmärksamrats av 1928 års lönekommitté och torde komma att upptagas till närmare bedömande i samband med prövningen av dess den 21 juli 1930 avgivna lönebetänkande. Beträffande vidare motionärens yrkande att alla handlingar, som ligga till grund för orternas placering i dyrortshänseende, må göras offentliga, vill utskottet framhålla, att detta är en administrativ fråga, som måste behandlas i enlighet med bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen. I så måtto har en förändring redan vidtagits, att de olika orternas av socialstyrelsen beräknade indextal numera äro offentliga, i det de äro avsedda att intagas i styrelsens framställningar i ämnet till Kungl. Maj:t.

I anslutning till de av herr Forslund m. fl. samt herrar Eriksson i Stockholm och Hage väckta motionerna om dyrortstilläggets utgående jämväl till personal stationerad i följande orter, nämligen *inom Stockholms stad*: Södertörns villastad och Älvsjö, *inom Solna kommun*: Hagalunds municipalsamhälle (Hagalunds övre) och Ulriksdals samhälle samt *inom Luleå stad*: förorterna Karlsvik, Karlshäll och Notviken, får utskottet uttala, att såväl billighetsskäl som praktiska hänsyn torde tala för ett bifall till

motionerna. Erinras må, att, såsom jämväl av motionärerna framhållits, befattningshavare vid statens järnvägar äro skyldiga att tjänstgöra utan någon särskild ersättning inom hela huvudortens område, vilket betraktas som en enda gemensam stationeringsort.

Den av herr Holmström väckta frågan om dyrortstilläggs utgående åt vissa arvodestagare, närmast viss pensionerad militär personal, kan utskottet på grund av motionens konsekvenser beträffande andra arvodestagare ej biträda.

Herrar Lovéns och Höglunds motionsvis framställda förslag att den allmänna nya dyrortsgrupperingen skulle få retroaktiv verkan för orter, som vid densamma uppflyttats i högre grupp, kan utskottet ej tillstyrka.

Likaledes måste utskottet avstyrka den av herr Andersson i Stockholm m. fl. väckta motionen om ortstillägg med högre belopp för de i avlöningshänseende lägst ställda befattningshavarna.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande provisorisk avlöningsförbättring för vissa lärare har ej givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts beträffande de delar av föreliggande förslag, som nu äro föremål för prövning, hemställer utskottet,

a) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med bifall till herrar Forslunds m. fl. samt Erikssons i Stockholm och Hages motioner (I: 226 och II: 376) ävensom med avslag å herrar Lovéns och Höglunds i Göteborg, Anderssons i Stockholm m. fl. samt Holmströms motioner (II: 368, 377 och 385), må
1) besluta

att provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst må under budgetåret 1931/1932 utgå i enlighet med av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 20 februari 1931 föreslagna grunder med den ändring, att dyrortstillägg må utgå till samtliga befattningshavare i statens tjänst, stationerade i eller å ort eller station tillhörande Luleå stad och Stockholms stad, ävensom vid Karlberg, Tomteboda, Hagalund, Hagalund övre och Ulriksdal;

att Kungl. Maj:t må äga utfärda de närmare föreskrifter, vilka för sagda dyrortstilläggs åtnjutande böra lämnas; samt

att, enligt vad av departementschefen i statsrådsprotokollet anförts, till viss lärarpersonal må under bud-

getåret 1931/1932 utgå förhöjd provisorisk avlöningsförbättring;

2) anvisa

ej mindre till *provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1931/1932 såsom extra förslagsanslag

under andra huvudtiteln	kronor	65,000
» tredje »	»	17,000
» fjärde »	»	250,000
» femte »	»	140,000
» sjätte »	»	25,000
» sjunde »	»	200,000
» åttonde »	»	80,000
» tionde »	»	45,000

än även under åttonde huvudtiteln till *provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl.* för budgetåret 1931/1932 ett extra förslagsanslag av 290,000 kronor;

3) besluta, att utgifterna för det provisoriska dyrortstillägget skola avföras:

vid de affärsdrivande verken, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, patent- och registreringsverket, försäkringsinspektionen och statens pensionsanstalt å de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas,

beträffande vägingenjörer och biträdande vägingenjörer å statens automobilskattemedelsfond samt

i fråga om andra befattningshavare å de anslag i riksstaten, som äro avsedda för provisoriskt dyrortstillägg;

b) att herr Bäcklunds motion (II: 386) må anses besvarad genom vad utskottet anført.

Stockholm den 5 maj 1931.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Bilaga A.

Kungl. socialstyrelsen.

Till riksdagens statsutskott.

Genom remiss den 27 mars 1931 har socialstyrelsen anbefallts till statsutskottet avgiva yttrande över två likalydande motioner vid innevarande riksdag (första kammaren nr 226 och andra kammaren nr 376) angående provisoriskt dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst; och får styrelsen i anledning härav anföra följande.

Det torde till en början böra framhållas, att socialstyrelsens ortsundersökningar och därpå grundade grupperingar icke äro till enbart för statens befattningshavare utan tjäna ett vida större och allmännare intresse. De ligga således för det första till grund icke blott för lönegrupperingen utan även för skattegrupperingen. Vidare äga de betydelse ej blott för statens befattningshavare utan jämväl för kommunala och andra tjänstemän vid enskilda företag, varjämte det privata näringslivet inom de flesta industriella och vissa andra fack tillämpat en gradering av löneförmånerna med beaktande av ordsdyrheten. Nämnas kan också, att beträffande ersättning för vårdkostnader vid meddelande av vård genom främmande fattigvårds-samhälle Kungl. Maj:t fastställt belopp, som graderats med ledning av orternas placering i skattegrupperingen. Det är även ifrågasatt att införa en gradering av pensionsbeloppen efter levnadskostnadernas höjd å de pensionerades hemorter.

Allt som allt torde härav framgå, att det icke är enbart eller företrädesvis de priser statens befattningshavare betala för livsförnödenheter och bostäder, som skola efterfrågas vid ortsundersökningarna och läggas till grund för grupperingarna. Det är *varje särskild orsts allmänna dyrhet*, som enligt statsmakternas beslut skall efterforskas och fastställas. Sådana på dyrheten eller billigheten inverkan de faktorer, som äro av mera individuell natur eller endast träffa en viss kår, d. v. s. icke ha en för ortens invånare mera allmän karaktär, måste man alltså bortse från. Härtill liksom till klimatiska och tråkighetsförhållanden har man i regel att taga hänsyn i annan ordning.

Vidare må erinras, att grupperingsarbetet verkstälts enligt en av Kungl. Maj:t fastställd plan, vartill förslag utarbetats av socialstyrelsen i samråd med tillkallade sakkunniga, däribland representanter för tjänstemännen. Den härvid tillämpade förteckningen å de särskilt undersökta orterna, bland vilka även medtagits ett fåtal jämförelsevis självständiga samhällen inom vissa städers administrativa områden, har likaledes efter prövning av berörda myndigheter och hörande av intresserade sammanslutningar fastställts av Kungl. Maj:t.

De orter, beträffande vilka enligt föreliggande motion en uppflyttning till högre plats i ortsgrupperingen (över indextalet 1290) och därmed följande rätt till det provisoriska dyrtidstillägget skulle ifrågakomma, äro Hagalunds municipalsamhälle (inkl. Hagalund övre) och Ulriksdals samhälle (i Solna kommun) samt förorterna Fagersjö, Södertörns villastad och Älvsjö, belägna i Stockholms stad, ävensom förorterna Karlsvik, Karlshäll och Notviken, belägna inom Luleå stad. Samtliga dessa orter finnas upp-

tagna å ovan angivna, av Kungl. Maj:t fastställda förteckning å orter, som borde särskilt undersökas med hänsyn till de allmänna levnadskostnadernas storlek. Att hänföra Hagalund och Ulriksdal till samma undersökningsområde som Stockholms stad har uppenbarligen icke förefunnits någon anledning, utan skulle dessa inom Solna kommun belägna orter, därest de ej särskilt undersökts, ha erhållit det för nämnda kommun i dess helhet beräknade indextalet. Vad åter beträffar de inom Stockholms respektive Luleå stad belägna förorter, vilka undersökts särskilt för sig, kunde givetvis större anledning anses föreligga att i stället låta dem ingå i respektive städers undersökningsområden, varför motiveringen till att så icke skett torde här böra i korthet angivas.

Det har från vissa tjänstemannahåll påyrkats, att vid beräkningen av en stads levnadskostnader och speciellt beträffande hyrorna stadens utkanter, dess förorter, senare inkorporerade delar o. s. v. icke skulle medtagas, uppenbarligen enär man befarade att staden i dess helhet eljest skulle komma i en lägre ortsgrupp än man ansåge berättigat. Från andra tjänstemannahåll åter har en motsatt uppfattning gjort sig gällande, motiverad av önskan att tjänstemännen i förorterna ej måtte bli så ställda än sina kolleger i den egentliga staden. Oavsett de olika meningar, som sålunda bland tjänstemännen själva kommit till uttryck, har man ansett sig böra i regel tillämpa samma förfaringssätt — nämligen medräknande under vederbörande ort av hela dess planlagda område — lika för alla orter, givetvis beroende på svårigheten och i de flesta fall omöjligheten att kunna objektivt fastslå, för vilka orter och i vilken utsträckning undantag eljest borde ske. Endast i några få fall, där en förort, ehuru tillhörande stadens administrativa område, befunnits ligga relativt långt från den egentliga staden och helt skild från densamma genom ett glest bebyggt, av naturlig mark bestående bälte, har ifrågavarande förort ansetts böra undersökas särskilt för sig. Detta har nu befunnits vara förhållandet med ovan angivna förorter inom Stockholms respektive Luleå stads områden, varför de också upptagits som särorter i den av Kungl. Maj:t fastställda ortsförteckningen.

Framhållas må även i förbigående, att därest ifrågavarande orter ej skulle behandlas som särorter utan hänföras till respektive städer, deras levnadskostnader, speciellt hyrorna, komme att medföra en sänkning av dessa städers indextal, som visserligen för Stockholms del bleve högst obetydlig men ifråga om Luleå rätt avsevärd. Skulle man vidare tänka sig att inom Stockholms rayon medräkna även sådana närliggande orter som Hagalund, Ulriksdal o. dyl., kunde givetvis resultatet även för Stockholms vidkommande bli en mera kraftig sänkning av indextalet.

Ur de synpunkter, som enligt den av Kungl. Maj:t fastställda planen äro bestämmande för ortsgrupperingen, förefinnes alltså ingen anledning att påkalla någon ändring i förevarande orters placering å indexskalan. Det är deras relativt billiga bostäder, som här faller utslaget.

Till den omständigheten att å viss ort stationerade tjänstemän till större eller mindre del icke bo inom stationeringsorten har socialstyrelsen givetvis icke haft anledning taga hänsyn vid uppgörandet av vare sig nu föreliggande eller tidigare förslag till gruppering av orterna efter deras allmänna dyrhet. Vid tillämpningen av dyrortsgrupperingen har emellertid under den föregående tiden i vissa fall svårigheter yppat sig på grund av sådan bristande överensstämmelse mellan stationeringsort och bostadsort. Rätt till avvikelser från gällande regel om stationeringsorten såsom bestäm-

mande för löneplaceringen har härvid av Kungl. Maj:t i några få fall beviljats. Det vill även synas styrelsen billigt och lämpligt, om — utan att därigenom dyrortsgrupperingen rubbades — befattningshavare, som vore stationerade å en ort men på grund av bostadsbrist nödgats bosätta sig å annan dyrare ort, kunde i skäligen fall tillerkännas det å den senare orten utgående dyrortstillägget.

GUNNAR HUSS.

NILS BERGSTEN.

Bilaga B.

Kungl. järnvägsstyrelsen.

Till riksdagens statsutskott.

På framställning av Eder har Kungl. Maj:t genom beslut den 27 mars 1931 anbefallt järnvägsstyrelsen att avgiva och senast den 16 april 1931 till Eder överlämna yttrande över två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 226, av herr A. Forslund m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 376, av herrar E. Eriksson i Stockholm och E. Hage, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 125, angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst.

Till åtlydnad härav får styrelsen efter verkställd utredning i ärendet härigenom anföra följande.

Enligt vad i förenämnda proposition är avsett, skulle däri föreslaget dyrortstillägg utgå å orter, vilka vid socialstyrelsens ortsundersökning betecknats med indextal överstigande 1,290 och som med hänsyn härtill kunna sägas vara berättigade till högre placering än i ortsgrupp G. Hit äro, enligt uppgift i propositionen, att hänföra Stockolms stad (med undantag av Fagersjö, Södertörns villastad och Älvsjö) och förorterna Karlberg och Tomtebodå utanför Stockholm samt vidare Luleå stad (med undantag av Karlsvik, Karlshäll och Notviken) ävensom slutligen Kiruna municipal- och gruvsamhällen i Jukkasjärvi socken.

Med de båda likalydande motionerna, som synas vara huvudsakligen grundade på vissa vid statens järnvägar rådande förhållanden, avses att, i händelse av bifall till propositionen, få till stånd en sådan utvidgning av rätten att åtnjuta däri omförmålt dyrortstillägg, att denna förmån skulle tillkomma även befattningshavare placerade å vissa orter, som vid den av socialstyrelsen utförda ortsundersökningen betecknats med lägre indextal än 1,290, nämligen de delar av Stockholm och Luleå, som vid denna undersökning på särskilda skäl åsatts lägre indextal än 1,290, samt de Stockholm närliggande orterna Hagalund, Hagalund övre och Ulriksdal. Av de sålunda åsyftade delarna av Stockholm och Luleå utgöra endast Älvsjö och Notviken placeringsorter för personal vid statens järnvägar.

Motionärerna hava huvudsakligen grundat sitt förslag därpå, att en stor

del av de till statens järnvägars personal hörande tjänstemän, som äro placerade vid Hagalund övre och vid Älvsjö, under vilken senare station godsstationen vid Liljeholmen lyder, äro bosatta i någon av de delar av Stockholm, som äro att räkna till dyraste ort.

Ett liknande förhållande föreligger beträffande de till ett antal av 27 uppgående tjänstemän, som tillhöra statens järnvägars huvudverkstad i Notviken. Av dessa äro nämligen sjutton, motsvarande alltså ungefär 63 procent av hela gruppen, bosatta i *annan* del av Luleå stad än Notviken, Karlshäll och Karlsvik, och de övriga bo i Notviken i till dem där upplåtna tjänstebostäder.

Till belysande av frågan, i vilken omfattning tjänstemän vid verket med placering i Hagalund, Hagalund övre, Ulriksdal och Älvsjö (inklusive Liljeholmen) äro bosatta å någon av de i propositionen avsedda orter, som vid socialstyrelsens ortsundersökning betecknats med indextal överstigande 1,290, får styrelsen hänvisa till en här bilagd, å första distriktets kansli uppgjord tablå med uppgifter i berörda avseenden.

Dessa uppgifter om personalens bostadsförhållanden äro enligt styrelsens mening av stor betydelse för frågans bedömning. Styrelsen finner det nämligen vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att provisoriskt dyrortstillägg av ifrågavarande slag tilldelas, förutom befattningshavare placerade å de med dylikt högre indextal betecknade orter, jämväl sådana tjänstemän, som äro placerade å annan billigare G-ort men äro på grund av vissa förhållanden, exempelvis svårighet att finna lämplig bostad å placeringsorten, hänvisade att bo å någon av de förra orterna. I denna punkt är styrelsen alltså av samma mening som motionärerna, och anser sig kunna tillstyrka deras förslag i vad det avser tjänstemän av nyssnämnda kategori. Styrelsen kan däremot icke gilla förslaget i övrigt. Att, såsom däri ifrågasättes, bereda samma förmån åt tjänstemän, vilka äro såväl placerade som bosatta å ort, som vid ortsundersökningen — i de flesta fall säkerligen just på grund av där förekommande relativt billiga bostäder — icke åsatts indextal överstigande 1,290, kan enligt vad styrelsen håller före icke vara riktigt.

På grund av det anförda har styrelsen för sin del ingen erinran mot att motionärernas förslag på så sätt bifalles, att dyrortstillägg av ifrågavarande art beredes sådana i Hagalund, Hagalund övre, Ulriksdal, Älvsjö (inklusive Liljeholmen) samt Notviken placerade tjänstemän, som på grund av förhållanden av ovan antytt slag äro hänvisade att bo å någon av de orter, där enligt propositionen dyrortstillägg är avsett att utgå.

Stockholm den 14 april 1931.

AXEL GRANHOLM.

GEORG JACOBI.

Uppgift å boningsorter för vissa tjänstemän inom I distriktet.

Stationer	Antal å ifrågavarande orter stationerade ordinarie och e. o. tjänstemän				Antal inom Stockholms stad (exkl. Älvsjö) jämte Karlberg och Tomteboda bosatta tjänstemän i procent av hela antalet
	bosatta inom Stockholms stad (exkl. Älvsjö) eller förorterna Karlberg och Tomteboda	bosatta i Älvsjö	bosatta inom andra närliggande nu ej nämnda orter	Summa	
Hagalund	7	—	35	42	16.6
Hagalund övre	425	—	179	604	70.4
Ulriksdal	—	—	10	10	—
Älvsjö (inkl. Liljeholmen)	40	46	1	87	46.0
Summa	472	46	225	743	63.5

Statens järnvägar I distriktet.

Distriktskansliet, Stockholm den 10 april 1931.